

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Библиотека
МОНОГРАФИЈЕ

БРАНКО М. РАКИЋ

МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ
АСПЕКТИ
РУСКО-УКРАЈИНСКОГ
СУКОБА

БЕОГРАД • 2026

Бранко М. Ракић
МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ АСПЕКТИ
РУСКО-УКРАЈИНСКОГ СУКОБА

Издавач

Универзитет у Београду – Правни факултет
Центар за издаваштво

За издавача

Проф. др Бојан Милисављевић, декан

Уредник

Проф. др Душан В. Поповић

Рецензенти

проф. др Миленко Крећа,
редовни професор Универзитета у Београду - Правног факултета, у пензији,
проф. др Родољуб Етински,
редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду, у пензији,
проф. др Дејан Мирковић,
редовни професор Правног факултета Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици,
проф. др Александар Гајић,
ванредни професор Универзитета у Београду - Правног факултета,
проф. др Михајло Вучић,
виши научни сарадник Института за међународну политику и привреду
др Милош Јовановић,
доцент на Универзитету у Београду - Правном факултету

© Универзитета у Београду – Правни факултет, 2026

Сва права задржана. Ниједан део ове књиге не може бити репродукован, пренимаван или преношен било којим средством – електронским, механичким, копирањем, снимањем, или на било који други начин без претходне сагласности аутора и издавача.

www.ius.bg.ac.rs

САДРЖАЈ

УВОД	9
------------	---

ПРВИ ДЕО ЗАПАДНЕ ГАРАНЦИЈЕ О НЕШИРЕЊУ НАТО НА ИСТОК

УВОД У ПРВИ ДЕО.....	13
----------------------	----

ПРОТЕСТИ, ПРИГОВОРИ И КРИТИКЕ ПОВОДОМ ШИРЕЊА НАТО КА ИСТОКУ ПО ОКОНЧАЊУ ХЛАДНОГ РАТА	16
---	----

ОБЕЋАЊЕ НАТО И ЊЕГОВИХ ВОДЕЋИХ ДРЖАВА ДА СЕ ТА ОРГАНИЗАЦИЈА НЕЋЕ ШИРИТИ НА ИСТОК.....	34
--	----

1. Документи и стручни радови у којима се оспорава постојање
обећања о неширењу НАТО на исток или њихов правно
обавезујући карактер 35
2. Литература у којој се тврди да су дате обавезујуће гаранције о
неширењу НАТО на простор Варшавског пакта 42
3. Опречне тврдње политичара и сведока..... 44
4. Докази о раном постојању свести
о гашењу Варшавског пакта 45
5. Докази о постојању гаранција о неширењу
НАТО и њиховом садржају..... 49
6. Преговори након совјетске сагласности
да се Немачка уједини 64
7. Преговори о односу уједињене Немачке и НАТО
и „Споразум два плус четири“..... 66
8. Најаве стварања нове безбедносне архитектуре Европе 84

ПРАВНА ПРИРОДА И ДЕЈСТВО ЗАПАДНИХ ОБЕЋАЊА О НЕШИРЕЊУ НАТО НА ИСТОК	102
---	-----

1. Кључне одлуке Сталног суда међународне правде и
Међународног суда правде које се односе на
правну обавезност једностранних изјава држава..... 107
 - а. Стални суд међународне правде – Ихленова декларација . 107
 - б. Међународни суд правде – француско обавезивање
о обустави атмосферских нуклеарних проба..... 112

ПРИМЕНА ПРАВИЛА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЈЕДНОСТРАНЕ ИЗЈАВЕ ДРЖАВА НА ЗАПАДНА ОБЕЋАЊА СОВЈЕТСКОМ РУКОВОДСТВУ О НЕШИРЕЊУ НАТО НА ИСТОК.....	146
1. Питање једностраности изјава о неширењу НАТО на исток	147
2. Изјаве о неширењу НАТО на исток као јединствен комплекс изјава које чине једну целину.....	151
3. Шта је садржина преузетих обавеза и који је начин њиховог испуњења?.....	153
4. Јавност предметних изјава и воља да се буде обавезан	157
5. Представници држава који су дали изјаве и форма у којој су дате.....	160
6. Слобода бивших чланица Варшавског пакта да бирају савезништва	161
7. Да ли распад Совјетског Савеза донео промене околности од утицаја на правно дејство једностраних изјава о неширењу НАТО на исток?.....	164
ЗАКЉУЧАК ПРВОГ ДЕЛА – И ШТА ДАЉЕ?.....	167

ДРУГИ ДЕО

ТЕРИТОРИЈАЛНИ ИНТЕГРИТЕТ УКРАЈИНЕ И ПРАВО НАРОДА НА САМООПРЕДЕЉЕЊЕ

УВОД У ДРУГИ ДЕО.....	179
ДОКУМЕНТИ И ИЗЈАВЕ НАЈВИШИХ ЗВАНИЧНИКА РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ И ЛНР И ДНР	182
АРГУМЕНТАЦИЈА ДВЕ СТРАНЕ – СУПРОТСТАВЉЕНА ПРАВНА НАЧЕЛА	188
НАЧЕЛО (ПОШТОВАЊА) ТЕРИТОРИЈАЛНОГ ИНТЕГРИТЕТА	191
1. Појам територијалног интегритета.....	191
2. Историјски развој начела поштовања територијалног интегритета.....	193
3. Савремени систем остваривања начела територијалног интегритета	198
4. Теза о строго међудржавној природи начела поштовања територијалног интегритета („агностички приступ“ сецесији изнутра)	202
5. Теза да међународно право штити територијални интегритет држава од свих нарушавања: и оних која потичу од других држава и оних која потичу изнутра („конзервативни“ приступ сецесији)	206

НАЧЕЛО САМООПРЕДЕЉЕЊА НАРОДА.....	213
1. Историјски корени начела самоопредељења народа	213
2. Савремено међународно право и право народа на самоопредељење.....	216
а. Акти у којима је прокламовано и регулисано право народа на самоопредељење.....	217
б. Титулар права на самоопредељење.....	220
в. Интерно и екстерно самоопредељење	222
г. О екстерном самоопредељењу и облицима његовог остварења.....	227
СЕЦЕСИЈА И ПРАВО НАРОДА НА ЕКСТЕРНО САМООПРЕДЕЉЕЊЕ	231
1. Појам сецесије	231
2. Увођење начела самоопредељења у савремено међународно право и питање сецесије	233
РЕМЕДИЈАЛНА СЕЦЕСИЈА	235
1. Изградња концепта „ремедијалне сецесије“.....	235
2. Када се сматра да су испуњени услови за ремедијалну сецесију?	243
3. Несигурност у теорији и пракси у погледу правне природе (правне утемељености) права на сецесију као последњег средства	248
4. Стање у литератури пре саветодавног мишљења Међународног суда правде о легалности Декларације о независности Косова.....	250
5. Ставови о ремедијалној сецесији изнети у поступку за доношење саветодавног мишљења о легалности Декларације о независности Косова.....	255
а. Покретање поступка за давање саветодавног мишљења... ..	255
б. Став Суда заузет у саветодавном мишљењу	255
в. Ставови држава које су узеле учешће у поступку	257
в.1. Ставови држава у прилог ремедијалне сецесије... ..	260
в.2. Ставови држава против ремедијалне сецесије	293
в.3. Држава у чијим писменим изјавама и коментарима није заузет никакав став у погледу ремедијалне сецесије.....	310
в.4. Ставови држава које нису учествовале у писменом делу поступка (подношењем писмених изјава или коментара), али су узеле учешћа у усменој расправи	310

г. Ставови судија о ремедијалној сецесији у издвојеним и несагласним мишљењима и декларацијама	315
д. Закључци о правној утемељености концепта ремедијалне сецесије изнети на основу ставова исказаних у поступку за давање саветодавног мишљења МСП о легалности Декларације о независности Косова.	325
6. Ремедијална сецесија у пракси.	333
а. Оландска острва.	334
б. Бангладеш	345
в. Катанга 1992	350
г. Квебек.	351
д. Јужни Судан	354
ЗАКЉУЧАК О МЕСТУ КОНЦЕПТА РЕМЕДИЈАЛНЕ СЕЦЕСИЈЕ У САВЕРЕМЕНОМ МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ.	362
1. Еволуција у погледу редоследа приоритета међу вредностима које штити међународно право и положај концепта ремедијалне сецесије у том контексту	362
2. Ремедијално самоопредељење/сецесија у правно обавезујућим актима	371
3. Место, смисао и домет „заштититне клаузуле“ из Резолуције 2625 Генералне скупштине УН и каснијих аката.	377
4. Однос ремедијалног екстерног самоопредељења према другим основним начелима међународног права	392
5. Закључак о условима који треба да буду испуњени да би неки народ имао право на ремедијалну сецесију.	397
6. Проблем инхерентне контрадикторности својствене концепту ремедијалне сецесије.	399
ЗАКЉУЧАК ДРУГОГ ДЕЛА.	401
ЗАКЉУЧАК МОНОГРАФИЈЕ	407
КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА	411